GESCHIEDENIS VAN DE SECTIE ALGEMENE ZAKEN

HOOFDSTUK VI

CONSOLIDATIE

VI C O N S O L I D A T I E

Periode: Mei 1970 - December 1981
Hoofd :

INLEIDING

Toen in mei 1970 Van Borssum Buisman vanwege een ingrijpende operatie niet langer in staat was het commando over de Sectie te voeren, werd ik als zijn plaatsvervanger belast met de leiding van de dienst. Begin augustus 1971 stelde de CGS, de generaal W. van Rijn voor aan de Opperofficier Personeel KL (OOP) om Van Borssum Buisman per 1 oktober 1971 op de meest eervolle wijze te ontheffen uit zijn functie van H/SAZ en met ingang van dezelfde datum mij als zodanig te benoemen (BIJLAGE VI-1).
De OOP probeerde aanvankelijk de "kolonelspositie" te behouden en kwam met een geschikte andere kandidaat.
De SG Peynenburg, gesteund door en de oud-coördinator (zie BIJLAGE VI-2), wist echter dit plan snel te verhinderen.
Op 1 november 1971 vond de commando overdracht plaats op Maarheeze (kamer 10) in aanwezigheid van de nieuwe CGS,
en de oud-diensthoofden Somer en Van Lynden.

Tijdens mijn periode werd de organisatie-structuur van de Sectie aangepast en de veldorganisatie geconsolideerd waarbij met name op radiocommunicatie-gebied belangrijke vernieuwingen tot stand kwamen. Kenmerkend voor deze periode was een sterke wijziging in de personeelsbezetting mede vanwege het vertrek van oudere Sectie-leden.
De activiteiten in internationaal verband namen in de zeventiger jaren sterk toe (met name in ACC-verband) en de samenwerking met de O-dienst verbeterde aanmerkelijk.

A. VREDESORGANISATIE

1. De Instructie

Zoals beschreven in Hoofdstuk V (pg 66) werd omstreeks 1973 het Detachement-AZ opgeheven. Dientengevolge werd de Instructie aangepast en - zoals gebruikelijk na enkele jaren - gemoderniseerd. De nieuwe "Instructie voor Hoofd SAZ" dd. 7 januari 1974 werd getekend door de op 4 december 1973 benoemde CGS/BLS de Lt. Generaal J.E. van der Slikke (BIJLAGE VI-3).

In de "Instructie voor Hoofd SAZ" dd. 1 december 1980, getekend door de Chef Landmachtstaf, de Lt. Generaal J.G. Roos, bleef de tekst nagenoeg ongewijzigd (BIJLAGE VI-4).

2. De Interne Organisatie

a. Wijzigingen in de organisatie structuur

Op 1 oktober 1971 diende ik bij de BLS een voorstel in tot "wijziging van de vredesorganisatie van de Sectie Algemene Zaken/Staf BLS" (BIJLAGE VI-5).
Het voorstel was voorzien van een drietal bijlagen, te weten een "organigram", een overzicht personeelsbezetting en een nieuwe OTAS. De essentie van dit voorstel was een wijziging van de al jaren bestaande horizontale organisatie-structuur met zijn 15 "Bureaus" in een meer verticale structuur met 3 Afdelingen (Secretariaat, Operatiën en Radiocommunicatie) en 2 zelfstandige Bureaus (Comptabiliteit en Techniek/ Ontwikkeling).
De voornaamste motieven voor deze wijziging waren:
- betere aanpassing aan de vastgestelde oorlogsorganisatie van een "National Section" (cf ACC/2);
- efficiëntere leiding en betere coordinatie binnen een afdeling;
- opheffing van de onbemande "bureaus".

Een motief dat meespeelde was dat ik het billijk achtte dat twee van mijn vroegere mede-bureauhoofden (en werden "gepromoveerd" tot afdelingshoofd.

Het voorstel werd goedgekeurd door de nieuwe BLS, de Lt. Generaal G. IJsselstein, met dien verstande dat een compromis werd gesloten met betrekking tot de sterkte van de Sectie: 29 i.p.v. de voorgestelde 33.
Na een aantal besprekingen binnen de Stafvergadering werd de nieuwe organisatie-structuur vastgelegd in Sectievoorschrift 100 (zie BIJLAGE VI-6) en ingevoerd per 1 mei 1972:

Afdeling A: "Algemeen Secretariaat en Bijzondere Plannen"
Bur. A-1 : "Project Coördinatie"
Bur. A-2 : "Administratie"
A-3 : "Reproduktiekamer"

Afdeling B: "Operaties"
Bur. B-1 : "Logistiek (Financiën en Reproduktie)"
Bur. B-2 : "Inlichtingen"
Bur. B-3 : "In/Ex-filtratie (Lijnen, Lucht- en Zeefiltratie"

Afdeling C: "Radiocommunicatie"
Bur. C-1 : "Radioverbindingscentrum"
Bur. C-2 : "Operationele radioverbindingen"
Bur. C-3 : "Codes"

Bureau D : "Comptabiliteit"

Bureau E : "Techniek en Ontwikkeling"

Deze verticale structuur van de Sectie is 5 jaar van kracht gebleven. Op 1 mei 1977 werden de Afdelingen opgeheven en werd weer gekozen voor een - zij het gemoderniseerde - horizontale structuur met uitsluitend bureaus, te weten Bureau A, B-1, B-2, B-3, C, D, E en later (per 01-08-80) PC. De motieven voor deze wijziging (die Van Borssum Buisman het commentaar ontlokte: "terug naar de natuur") waren:

- De afdeling A had in feite - ondanks de verdeling in A-1, A-2 en A-3 - hetzelfde takenpakket gehouden als destijds het Bureau I;

- Bij de afdeling B ontbrak een afdelingshoofd;

- Bij de afdeling C verviel bureau C-3, waardoor weer het zelfde takenpakket ontstond als destijds bureau IV had.

- Bureau E was groter en belangrijker geworden en zou dus eigenlijk een afdeling moeten worden.

Al deze overwegingen brachten mij tot de conclusie dat de "afdelingen-structuur" toch eigenlijk wat te zwaarwichtig was (ook in de Landmachtstaf was een Sectie onderverdeeld in bureaus). In vergelijking met de oude bureau-structuur (I t/m XV) was de nieuwe structuur (7 bureaus) in elk geval een aanmerkelijke verbetering. Ter onderscheiding bleven de letteraanduidingen (A t/m E) gehandhaafd.

b. Personeelsbezetting

	Diensttijd	Opmerkingen
Sectiehoofd		
	15.08.46-01.12.81	
	01.05.81-01.05.87	van 1.5.81-1.12.81 plv. Sectie-hoofd
Bureau A		
1 Hoofd	15.11.48-01.10.84	Bur.hfd tot 1.8.80 daarna HB/PC plv. Sectiehfd van 1.5.77-1.5.81
+ 2 medewerkers		
Secretariaat		
2 medewerkers		
Transport		
1 medewerker		
Fotokamer		
1 medewerker		
Bureau B-2		
1 Hoofd	01.08.47-01.08.76	
+ 3 medewerkers		

Administratie

1 medewerker

ShT-Detachement

1 Hoofd	1958-1981	externe medew.
1 medewerker		externe medew.

Bureau B-3

1 Hoofd	15.08.46-01.10.74
+ 2 medewerkers	

Bureau C

1 Hoofd	01.10.48-01.01.78
+ 3 medewerkers	
+ 2 extern	

Radiokamer

1 medewerker

Codekamer

1 medewerker

Administratie

2 medewerkers

Bureau D

1 medewerker

Bureau E

1 Hoofd

+ 3 medewerkers

Bureau PC (ingesteld per 01.08.80)

1 Hoofd 15.11.48-01.10.84

+ 1 medewerker

Per 1 januari 1972 werd de OTAS voor SAZ vastgesteld op 29.
In juli 1978 werd een uitbreiding tot 31 toegestaan.
De sterkte van SAZ was medio 1970: 27. Bij mijn vertrek op 30 november 1981 bedroeg het aantal Sectieleden 31.

Met medewerking van de Coördinator I/O en de SG Peynenburg werd bereikt dat van 1 maart 1973 af de regeling van het Functioneel Leeftijd Ontslag (FLO) voor het merendeel van de Sectie van kracht werd.
Door deze FLO-regeling en door pensionering vertrokken in die zeventiger jaren een aantal belangrijke medewerkers.

Mede daardoor was het personeelsmatig allerminst een rustige periode (zoals de zestiger jaren). Het opvullen van vacatures was een voortdurende zorg en een steeds weer terugkerend agendapunt bij Stafvergaderingen. Oktober 1976 en Augustus 1980 waren dieptepunten met respectievelijk 6 en 8 vacatures.

In totaal vertrokken in die zeventiger jaren 34 medewerkers en werden 36 nieuwe aangetrokken (waarvan er 18 in diezelfde periode weer vertrokken). Er was dus in die 11 jaren een vrij sterke wisseling van personeel. Het aantrekken van goede krachten was (en is) een moeilijke zaak en ondanks het inschakelen van de Rijks Psychologische Dienst (sinds 1971) zijn er in die periode enkele "missers" geweest.
Een sterk verloop van personeel bij Bureau A was ook in die zeventiger jaren tekenend.

Toen ik H/SAZ werd, wees ik aan als mijn plaatsvervanger. Een complex van factoren (

lie

. Een jaar tevoren op 1 januari 1977, verliet hij de dienst.

Na drie jaar zonder plv. hoofd werd - bij de invoering van de nieuwe reorganisatie structuur op 1 mei 1977 - als zodanig aangewezen. Zijn optreden, ook als hoofd personeelszaken veroorzaakte nogal eens conflicten.
Mede wegens de trage vorderingen bij de oplossing van de vacature-problemen werd hij als HB/A per 1/8/80 vervangen en werd voor hem een afzonderlijk bureau "Project-Coördinatie" gecreëerd.
Inmiddels was duidelijk dat mij niet kon opvolgen. Na overleg met de Coördinator I/O, de SG en de BLS Generaal de Jager werd in najaar 1979 besloten een kandidaat te zoeken buiten SAZ. Op aanraden van de Generaal de Jager viel de keuze op de toenmalige
Teneinde tijdig te worden ingewerkt werd de per 1 mei 1981 aangewezen als mijn plaatsvervanger. Per 1 december 1981 volgde zijn benoeming tot H/SAZ.
Mede door het toetreden van jongere sectieleden werd de behoefte aan meer "sociaal contact" sterker. In 1973 werd voor het eerst - naast de jaarlijkse Dies-viering op 28 november - een voorjaarsfeest gehouden, waarbij - eveneens voor het eerst - ook partners aanwezig waren. Uit diezelfde tijd dateert de instelling van het F en G - Fonds. Omstreeks 1975 werd de maandborrel ingesteld en in 1978 de "koffiekamer". Een ander "progressief" element was dat bij een afscheid de echtgenote van betrokkene - voor het eerst en het laatst in haar leven de heilige hallen van "Maarheeze" mocht betreden.

In 1977 was het aantal oud-dienstleden dusdanig gestegen dat besloten werd hen niet meer uit te nodigen voor de jaarlijkse Dies-viering doch voor hen een afzonderlijke Senioren bijeenkomst te organiseren. De eerste vond plaats op 7 december 1977 (de laatste helaas op 18.06.'82).

Sinds jaar en dag gold bij de Sectie de stelregel dat, "om redenen van security", geen voordrachten voor een onderscheiding werden ingediend. Najaar 1974 werd van deze regel afgeweken op instigatie van SG. Peynenburg: een medewerker werd benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau.

c. Overleg

* Stafvergadering
Deze werd maandelijks gehouden voor behandeling van beleidszaken. Jaarlijks werd een werkplan opgesteld. Het bijgevoegde Werkplan 1977-II geeft een idee van de onderwerpen die behandeld werden (BIJLAGE VI-7).

* Sectievergadering
Deze werd doorgaans tweemaal per jaar en wel in de Sectie dienstweek gehouden. In de zeventiger jaren namen alleen de Bureauhoofden (plus enkele Bureau medewerkers) aan die vergadering deel. Studies en verslagen van de diverse commissies vormde het hoofdbestanddeel van de agenda. In mei 1980 werd de Sectievergadering een informatieve bijeenkomst voor alle Sectieleden.

* Commissie-vergaderingen
In die zeventiger jaren werd een groot aantal Commissies ingesteld om in meer detail deelonderwerpen te bestuderen.
De volgende commissies fungeerden in die periode:
- "Beveiliging", "Vernietiging","Bevordering Saamhorigheid"
- "Veld-veiligheid", "Instructie Veld", "Codes", "Technische Hulpmiddelen", "Dia en Films"(later opgeheven)

* C/E-overleg
Teneinde de techniek en ontwikkeling van clandestiene radiocommunicatie meer af te stemmen op de behoefte van het Veld, werd in april 1976 besloten tot een regelmatig overleg (doorgaans 4x per jaar) tussen de Bureaus C en E, onder voorzitterschap van H/SAZ. Alle betreffende bureau-medewerkers namen daaraan deel. Vernieuwing van radio-apparatuur (zoals de ontwikkeling van de MMP) was een regelmatig terugkerend agenda-punt.

* B/C-overleg
In navolging van het C/E-overleg werd in april 1977 besloten tot een regelmatig overleg tussen alle Veldbureaus, teneinde instructie en training zoveel mogelijk te coördineren. Commissies als Veld-veiligheid en Instructie-Veld rapporteerden regelmatig in dit overlegorgaan.

d. Verantwoording

Tweemaal per jaar werd een Sectie-Dienstweek gehouden, waarin de Bureau-verantwoordingen plaatsvonden. In de najaarsverantwoordingen diende een jaarverslag en een werkplan van het komende jaar te worden ingediend. Tevens vonden dan de Commissie-verantwoordingen plaats.

e. Sectie-voorschriften

Teneinde meer lijn te brengen in de "trade-craft" van de Sectie werden in de zeventiger jaren verschillende "Sectie-voorschriften" opgesteld. De belangrijkste waren:

* SV 100: "Interne organisatie"
  (ter vervanging van het oude "Dienstvoorschrift SAZ")
* SV 101: "Inhoudsopgave SB-Handleiding"
  De term "SB-Handleiding" werd door Van Lynden ingevoerd. Hij bedoelde destijds een boekwerk, waarin alle regels en procedures voor de opzet van een SB-organisatie werden samengevat. Zover is het nooit gekomen. In plaats daarvan werd een serie Sectie-voorschriften opgezet.
* SV 102: "Basis-Uitrusting"
  (regels voor de opberging buitenland)
* SV 103: "Veld-Uitrusting"
  (ter coördinatie van de aanvankelijk per bureau verschillende opvattingen).
* SV 104: "Operationele Stadia"
* SV 110: "Beveiliging SAZ"
* SV 111: "Recrutering Agenten"
* SV 112: "Training Agenten"

f. Huisvesting

In de zeventiger jaren nam de druk van de IDB om SAZ uit "Maarheeze" te krijgen gestadig toe. Ook de O-dienst drong aan op andere huisvesting. Er waren echter geen goede alternatieve mogelijkheden. De SG Peynenburg bleef onze huisvesting in Maarheeze steunen met het motief "cover door de IDB".
In 1974 werd de zolder ingericht voor meer praktisch gebruik. In 1976 werd de fotokamer drastisch gemoderniseerd.

3. De informatie naar boven

a. De Chef Generale Staf

In mijn periode maakte ik achtereenvolgens mee de generaals W. van Rijn (-12/71), G. IJsselstein (-12/73), J.E. van der Slikke (-4/77), C. de Jager (-10/80) en J.G. Roos.
De verstandhouding met al deze Chefs was uitermate plezierig. Zoals gebruikelijk was werd de Chef minstens viermaal per jaar globaal geïnformeerd over de stand van zaken, waarbij dan tevens de financiële verantwoordingen (vlot) getekend werden. Dikwijls was de coördinatie I/O een punt van bespreking, met name na het jaarlijkse

contact dat de Coördinator I/O met de CGS had.
Alle Chefs hebben in hun periode een werkbezoek aan de Sectie gebracht.

b. De Secretaris Generaal
Met de SG Peynenburg werd vrij regelmatig contact onderhouden. Hij was de Sectie bijzonder goed gezind en was dikwijls een grote steun bij problemen.
In begin 1971 tekende hij namens het Ministerie een (geheime) garantieverklaring voor de betaling van te leveren synthesizers (1.8 miljoen).

4. De samenwerking met de IDB
In de zeventiger jaren was de heer C.J. Hagen hoofd van de IDB. Na diens vertrek in 1979 volgde er een interim-periode waarin de Coördinator Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, de admiraal Kruymink, de formele leiding van de IDB had, terwijl de heer Rutgers de dagelijkse leiding uitoefende.
In het voorjaar 1980 werd de gewezen commandant van de Mariniers, de heer D. Romijn hoofd van de IDB.
De samenwerking met Hagen was redelijk, die met Romijn goed.

5. De coördinatie tussen I- en O-Dienst
Het was duidelijk dat na het aanvaarden van de adviezen van de "Commissie R" in februari 1967 en de benoeming van Hofman tot Coördinator I/O in maart 1967, het plan tot samenvoeging van beide diensten volkomen van de baan was.
In het "Memorandum I/O" dd. 21 oktober 1969 (zie pg 62) werd dan ook voor het laatst voor deze samenvoeging gepleit. Bij mijn aantreden als H/SAZ was ik ervan overtuigd dat het volstrekt irreëel was nog verdere pogingen in deze richting te ondernemen en in plaats daarvan heb ik me zoveel mogelijk gericht op verbetering van de samenwerking.

Doorgaans om de twee maanden vond een I/O-vergadering plaats ten huize van , later Naast de Coördinator

waren dan aanwezig zijn plaatsvervanger, de directeur O en H/SAZ.
Onderwerpen van bespreking waren: ACC-aangelegenheden (de agenda's voor "meetings" en de ACC-notulen), de begrotingen, de modernisering van radioapparatuur en de oorlogsorganisatie. (Memorandum voor de "National Clandestine Service" en de Instructie voor de "National Section") Regelingen voor "Operationele Fondsen Buitenland" en "Operationele Fondsen Veld" en de rechtspositie van Basis-personeel kwamen bij dit I/O-overleg tot stand.

N.B.: de in dit punt 5 genoemde namen zijn schuilnamen.

6. Financiën

Zoals in Hoofdstuk V (pg 62) uiteengezet is, waren gedurende de jaren 1957-1969 de jaarlijkse toewijzingen voor I en O gefixeerd op *f* 1.500.000,- (*f* 400.000,- voor I, *f* 1.100.000 voor O).
De extra toewijzing voor vernieuwing van radioapparatuur - verkregen door suppletoire begrotingen én door besnoeïngen op het budget van O - gingen in die jaren alleen naar I.
Dat beeld is in de zeventiger jaren drastisch gewijzigd voornamelijk door toedoen van de Coördinator I/O.

Allereerst werd voor de jaren 1970 t/m 1974 een vaste extra toewijzing van *f* 700.000,- per jaar verkregen voor modernisering van operationeel materiaal. Van het totale bedrag (*f* 3.500.000,-) was *f* 1.000.000,- bestemd voor O om PW-materiaal (lees: sabbotage-middelen) te vernieuwen, terwijl *f* 2.500.000,- bestemd was voor vernieuwing van radioapparatuur.
Dit laatste bedrag werd verdeeld over I en O conform de verdeelsleutel 80:45 (gebaseerd op de aantallen zendplannen toendertijd 64 en 36). I kreeg *f* 1.600.000,-, O *f* 900.000,-.
Met dit geld werden de dringend benodigde Synthesizers gekocht, in totaal 160 stuks (100 voor I en 60 voor O). De kosten hiervan bedroegen plm. *f* 2.000.000,- zodat nog *f* 500.000,- overbleef ter reservering voor de volgende modernisering (aanschaf van de). Daarnaast werd met overeengekomen dat de jaarlijkse normale toewijzing aan I (*f* 400.000,-) telkens met *f* 20.000,- zou worden verhoogd.
Zo ontstond in de jaren 1970 t/m 1974 het volgende beeld:

		I	O	I+O
1970	normaal	400.000	1.100.000	1.500.000
	extra	320.000	380.000	700.000
1971	normaal	420.000	1.100.000	1.520.000
	extra	320.000	380.000	700.000
1972	normaal	440.000	1.100.000	1.540.000
	extra	320.000	380.000	700.000
1973	normaal	460.000	1.100.000	1.560.000
	extra	320.000	380.000	700.000
1974	normaal	480.000	1.100.000	1.580.000
	extra	320.000	380.000	700.000

Met ingang van 1975 werd de extra toewijzing van *f* 700.000,- voor een onbeperkt aantal jaren gecontinueerd met het oog op verdere modernisering van operationeel materiaal en het inlopen van de achterstand bij O.
Bovendien werd de totale toewijzing aan I en met 5% verhoogd. Voor de aankoop van de " (130 stuks, 87 voor I en 43 voor O) was een bedrag van *f* 1.500.000,- nodig. Hiervoor werd de volgende financieringsregeling vastgesteld (verdeelsteutel 2:1) :

1974 : *f* 500.000,- (was nog over van de Synthesizer-financiering)
1975 : *f* 400.000,-
1976 : *f* 400.000,-
1977 : *f* 200.000,-

Van de extra toewijzing voor 1975 (*f* 735.000,-) ging dus *f* 400.000,- naar de "radiopot". Het restant van *f* 335.000 ging naar O om de "achterstand 1957-1974 in te halen"

Voor 1976 werd de totale toewijzing aan I en O verhoogd met 12%. De extra toewijzing steeg daardoor tot *f* 823.000,-. Deze toewijzing werd nu definitief beschouwd als een normale, voor de exploitatie bestemde toewijzing en kwam grotendeels bij het budget van O. (voor 1976: *f* 50.000,- naar I, *f* 50.000,- naar de "radiopot" en *f* 723.000,- naar O). Voor de modernisering van radiomateriaal werd een nieuwe extra toewijzing van *f* 350.000,- per jaar verkregen, eveneens voor een onbeperkt aantal jaren.
Voor 1976 werd dit bedrag bestemd voor de -financiering (zie boven). De ontbrekende *f* 50.000,- kwam uit de oude extra toewijzing.

Voor 1977 werd de normale toewijzing aan I en O verhoogd met 5%. Van de oude extra toewijzing, die met 5% gestegen was tot *f* 864.150,- ging *f* 52.500,- naar I, *f* 811.650,- naar O. Van de nieuwe extra toewijzing van *f* 350.000,- ging *f* 200.000,- naar de "radiopot". Daarmee was de financiering van de "Speicher" rond. Het restant van *f* 150.000,- ging naar O.

Voor 1978 werd de exploitatie-toewijzing aan I verhoogd met 6%, die aan O met 2.1% (gemiddeld was dit 3%).
Het hogere percentage voor I kwam overeen met een toewijzing van *f* 55.125,- uit de - gecontinueerde - oude extra toewijzing.
De nieuwe extra toewijzing werd gereserveerd voor nieuw radio-materiaal.

Voor 1979 werden de exploitatie-toewijzingen verhoogd met 4%. Ook de nieuwe extra toewijzing werd met 4% verhoogd tot *f* 364.000,-. Hiervan ging *f* 14.000 naar O, *f* 350.000,- naar de "radiopot".

Voor 1980 werden de totale toewijzingen verhoogd met 3%. De nieuwe extra toewijzing werd daardoor *f* 360.000,- en ging weer

naar de "radiopot", die daardoor steeg tot ƒ 1.060.000,-. Deze "radiopot" werd sinds 1978 beheerd door O (betere beleggingsmogelijkheden). Voor de verdeling gold nog steeds officieel de sleutel 2:1. Deze verdeelsleutel werd echter minder relevant omdat de "radiopot" onvoldoende bevatte om de aanschaf van 100 ;" te bekostigen. Hiervoor was een bedrag van plm 5 miljoen vereist, zodat O uit "eigen fondsen" ƒ 4.000.000,- suppleerde. Deze werden - begrijpelijkerwijze - "fifty-fifty" verdeeld over I en O, zodat toen voor het eerst de verdeelsleutel 1:1 werd toegepast.

Voor 1981 werden de exploitatie-toewijzingen verhoogd met 3,85%. De extra toewijzing werd verhoogd tot ƒ 775.000,-.
Dit bedrag diende als eerste reservering voor het Project. Hiervoor werd een financieringsplan opgesteld teneinde in de periode 1981-1988 een totaal bedrag van ƒ 8.600.000,- te verkrijgen.
Voor dit -Project werd officieel een nieuwe verdeelsleutel door de Coördinator I/O vastgesteld: 1 op 1

Samenvattend was in de jaren 1975 t/m 1981 het financiële beeld als volgt:

		I	O	I+O
1975	Exploitatie	504.000	1.490.000	1.994.000
	Reservering W/T	266.000	134.000	400.000
1976	Exploitatie	614.500	2.016.500	2.631.000
	Reservering W/T	266.000	134.000	400.000
1977	Exploitatie	645.200	2.319.800	2.965.000
	Reservering W/T	134.000	66.000	200.000
1978	Exploitatie	684.000	2.216.000	2.900.000
	Reservering W/T			350.000
1979	Exploitatie	711.000	2.319.000	3.030.000
	Reservering W/T			350.000
1980	Exploitatie	732.000	2.389.000	3.121.000
	Reservering W/T			360.000
1981	Exploitatie	760.000	2.480.000	3.240.000
	Reservering W/T			775.000

Nabeschouwing

- In de zestiger jaren bleef het jaarlijkse gezamenlijke exploitatie-budget gefixeerd op ƒ 1.500.000,-. In 1957 was het budget voor I ƒ 400.000,-, voor O ƒ 1.100.000,-. Dertien jaar later, in 1970, waren deze bedragen nog exact dezelfde. Vergeleken hierbij brachten de zeventiger jaren aanmerkelijk meer armslag. Het gezamenlijk budget steeg van ƒ 1.500.000,- in 1970 tot ƒ 3.240.000,- in 1981, een stijging van 116%. Het budget van SAZ steeg van ƒ 400.000,- naar ƒ 760.000,- (90%), dat van de O-Dienst van ƒ 1.100.000,- naar ƒ 2.480.000,- (125%).

- Vergelijken we de bedragen die voor modernisering van radioapparatuur ter beschikking werden gesteld en uitgegeven, dan zien we dat in de zestiger jaren ruim 1 miljoen werd verstrekt en wel uitsluitend t.b.v. SAZ. In de zeventiger jaren was dit plm. 4,5 miljoen, ten behoeve van I en O, in een verhouding van 2:1.
  Die verdeelsleutel was aanvankelijk gebaseerd op de aantallen zendplannen van I en O. Later meer op de reële veldsterkte van beide diensten. Eerst eind 1980, bij de vaststelling van de eerste reservering voor het -Project, besliste de Coördinator dat voortaan de verdeelsleutel 1 op 1 zou gelden. Daaracnter school zijn opvatting dat "PW en "Inlichtingen" even zwaar dienden te tellen. Ik heb mij daar toen nogal tegen verzet en een aantal "protest-nota's" geschreven (o.a. aan de SG Peynenburg). Het heeft niet mogen baten!

- De aanmerkelijk grotere financiële armslag in de zeventiger jaren is ongetwijfeld te danken aan de positie en invloed van beide Coördinators, en . Ook SAZ heeft daarvan duidelijk geprofiteerd. In niet mindere mate de O-Dienst! Interessant in dit verband is de in 1976 ingezette geslaagde "inhaalmanoeuvre" van O. In 1975 was de, oorspronkelijke budgetverhouding van 1 op 3 , bijna 1 op 2 geworden. Die verhouding werd in 1976, in één klap, weer "recht" getrokken door de zgn. extra toewijzing te normaliseren en naar O te trekken. Voor alle duidelijkheid zij opgemerkt dat men, bij vergelijking van de budgets zich dient te realiseren dat bij O ook de salaris- en huisvestingskosten uit het exploitatie-budget moesten worden betaald.
  Bovendien bekostigde O - waarschijnlijk - ook de vervanging van PW-materiaal (sabotage-middelen) uit zijn exploitatie-budget. Een duidelijk inzicht in de O-begrotingen hebben wij nooit gehad. Hoe het ook zij de bij de Coördinator ingediende SAZ-begrotingen werden, door de bank genomen, gehonoreerd, zodat wij in die zeventiger jaren voldoende financiële armslag hadden.

Met betrekking tot het interne financiële beleid werden in het begin van de zeventiger jaren een aantal regelingen ingevoerd

teneinde de opstelling van de begrotingen en het besteden van het toegewezen budget zo systematisch en verantwoord mogelijk te laten verlopen:

- in het najaar dienden de Bureauhoofden een "Raming Uitgaven Bureau" (RUB) in;
- op basis hiervan werd een (voorlopige) "Raming Uitgaven SAZ" (RUS) opgesteld;
- een excerpt van deze raming werd dan aan de Coördinator I/O verstrekt, die vervolgens in overleg met de Minister van Defensie de gezamenlijke I/O-begroting vaststelde;
- op grond van het ter beschikking gesteld budget voor SAZ werd de definitieve "Begroting Uitgaven SAZ" (BUS) opgesteld;
- daarna werd per Bureau een "Overzicht Beschikbare en Uitgegeven Bedragen" (OBUB) opgesteld, aan de hand waarvan de uitgaven per Bureau bij de verantwoordingen werden gecontroleerd.

Jaarlijks werd financiële verantwoording gedaan bij de voorzitter van de Rekenkamer. Hoofd Bureau D vergezelde mij dan. Die verantwoordingen verliepen steeds in een plezierige sfeer, met name door de zeer nauwkeurige financiële administratie van Hoofd Bureau D, die steevast na afloop een compliment van de voorzitter Rekenkamer kreeg.

B. VELDORGANISATIE

1. Algemeen

De in de voorafgaande jaren opgezette Veldorganisatie bleef in de zeventiger jaren, qua opzet, nagenoeg ongewijzigd. De hoofdtaken bleven: Inlichtingen, In- en Exfiltratie en Verzorging (Financiën, Reproduktie). Rond 1970 is - op grond van het advies van de Coördinator I/O (zie pg 61) - nog wel overwogen om "militaire sabotage" in het takenpakket op te nemen. Informeel overleg met ACC-partners leidde tot de conclusie dat dit niet erg zinvol was en dienovereenkomstig adviseerde ik de CGS om hiervan af te zien en uitsluitend sabotage-doelen te registreren. Dat laatste is overigens nooit van de grond gekomen. In de jaren 1970-1972 is er bovendien - in I/O vergaderingen - uitgebreid overleg geweest met Hoofd BVD voor het treffen van SB-voorbereidingen voor Contra-spionage (CE-taak). Daarbij is zelfs overwogen om een beperkt aantal "CE-runners" van de BVD na het uur U te koppelen aan door I en O voor te bereiden CE-kernen. Het bleef echter bij besprekingen en het plan is nooit gerealiseerd.

In 1973 werd voor het eerst een totaal "Plan Veld-Organisatie" (PVO) voor SAZ op schrift gezet en vervolgens uitgesplitst over de drie hoofdtaken t.b.v. de operationele bureaus B en C: PVO-B1/C, PVO-B2/C en PVO-B3/C.
Als uitvloeisel daarvan werd voor de bureau-verantwoordingen het begrip "Stand Veld-Organisatie" (SVO) B/C ingevoerd en als overzichtstaat gehanteerd.

In die zeventiger jaren werd, met name door , het idee van een "General Purpose Organiser" (GPO) gepropageerd. In bescheiden mate vond dit idee ingang in onze veld- organisatie. Zo werden nagenoeg alle organisatoren getraind in luchtfiltratie en - waar van toepassing - in zeefiltratie. Inlichtingen-organisatoren werden - zeer summier - getraind in het opzetten van een lijn-organisatie en de Lijn-organisatoren kregen in hun uitrusting de handleiding "Inlichtingenrapportage".
Rond 1975 werd overigens de term "Organisator" vervangen door de internationaal geaccepteerde term "Reseau-Chef" (RC).

Kenmerkend voor de tweede helft van de zeventiger jaren was het streven om de functies van RC en RT in één persoon te verenigen (RC/RT). Een ontwikkeling die door de modernisering van van de radioapparatuur mogelijk werd gemaakt. Koppeling van beide functies gaf uiteraard het grote voordeel dat het opzetten en onderhouden van de toch altijd moeilijke verbinding tussen een RC en een RT verviel. Anderzijds werd door deze koppeling het oude principe "operationele codes niet in handen van een telegrafist" (zie pagina 42) losgelaten.
Over deze fundamentele kwestie is rond 1975 uitvoerig gediscussieerd. Het feit dat ook in deze koppeling werd toegepast heeft ontegenzegelijk er toe bijgedragen

dat ook SAZ "overstag" ging. Deze omschakeling begon aanvankelijk zeer bescheiden, nl. door een beperkt aantal RC'n en/of Reseau-medewerkers op te leiden tot "Radio-Correspondent". Dit hield in dat een RC bij uitvallen van zijn RT zelf de reserve-radio verbinding kon onderhouden. Zo'n radiocorrespondent was dan in staat om cijfers te ontvangen en letters uit te zenden (met zijn snelzend apparatuur, eerst later . In een enkel geval werd een RT aanvullend opgeleid tot RC waardoor de agent als echte RC/RT kon fungeren. Bovendien werden nieuw gerecruteerde RC'n tevens opgeleid tot volwaardig RT. Na de invoering van de (medio 1981) kwam de omschakeling naar RC/RT eerst goed van de grond.

2. Inlichtingen

De opzet van twee gescheiden organisaties, "Long Term" en "Short Term" bleef ook in de zeventiger jaren gehandhaafd. Het aantal LoT-Districts Inlichtingen Reseaux werd vergroot tot acht (DIR I t/m DIR VIII). Het aantal Sht-Sector Inlichtingen Reseaux (SIR A t/m H) bleef gehandhaafd, zij het dan ook dat in de bezetting van deze ShT-Reseaux na 1975 enkele gaten ontstonden. In 1975 werd bepaald dat de ShT-Reseaux in wezen dezelfde taak hadden als de LoT-Reseaux, zodat in elke regio 2 inlichtingen-reseaux naast elkaar zouden kunnen fungeren. Het verschil lag in de omvang (de DIR's hadden meer agenten) en de Basis-organisatie (een ShT-Detachement een LoT-Detachement in eerste instantie op een Long Range Basis).

3. Lijnen

Op het gebied van lijn-organisaties voltrokken zich in de zeventiger jaren een aantal belangrijke wijzigingen. In 1972 werd het Post-Lijn-Reseau (PLR of Koerierslijn) opgeheven en opgenomen in het Civiele Lijn Reseau (CLR). In 1975 werd het Militaire Lijn Reseau (MLR) opgeheven en omgevormd tot een algemeen Lijn Reseau dat de naam kreeg van LR-ZO (tegelijkertijd werd het CLR omgedoopt in LR-ZW). Om verwarring te voorkomen werd toen het in 1967 gevormde LR-Z (Rijnvaart) omgedoopt in LR-W. Het "Lijn-Reseau" (eigenlijk een opvang-organisatie, zie pg 35) werd in 1975 opgeheven. Zo ontstond dus na 1975 het volgende beeld:

- drie Eigen Lijn Reseaux (ELR/H, ELR/B, ELR/F)
- vijf "internationale" lijn-reseaux (LR-N, LR-W, LR-O, LR-ZW, LR-ZO).

4. Lucht- en Zeefiltratie

In de zeventiger jaren verdwenen de laatste Lucht-Filtratie-Hoofden (LFH) conform het principe van de "General Purpose Organiser" (GPO).
Er zijn in die jaren verschillende interessante Droppings-oefeningen gehouden (Oldebroek, Oorschot, Poppel enz).

In 1976 werd een uitgebreide In- en Ex-filtratie oefening gehouden waarbij werd gedropt in het IJsselmeer en vervolgens "getransporteerd" naar Zeeland om aldaar een sabotage opdracht uit te voeren (met kano's). Daarna volgde een overdracht aan een Lijn-Reseau dat een grensovergang naar België uitvoerde.

De SB-voorbereidingen voor Zeefiltratie bleven zeer beperkt. Gedurende enkele jaren waren twee afzonderlijke Zeefiltratie-agenten bij kust-reseaux ingedeeld (een ZFH bij DIR IV en een ZFM bij SIR-H). Ook is er enige jaren (omstreeks 1975) een afzonderlijk (klein) Zeefiltratie-Reseau in N-Holland geweest. Ten behoeve van dat reseaux is toen een internationale Zeefiltratie-oefening gehouden op het Noordzee-strand,

Aan het einde van de jaren zeventig resteerden slechts de verkenning en opslag van "Landing-Beaches".

5. Verzorging (documentatie en financiën)
Het in 1951 opgerichte Reproductie Reseau werd in 1981 opgeheven, omdat de voorbereiding tot het reproduceren van valse persoonlijke documenten op een centraal landelijk punt niet langer als zinvol werd gezien.

Zoals vermeld op pagina 40 werden in het begin van de vijftiger jaren aan het Veld geldpakketten (5000,- in bank biljetten) uitgereikt om bij de opbouw van een reseau de eerste kosten te dekken.

Zoals, eveneens op pagina 40, uiteengezet waren in 1952/1953 een vijftal Financiële Reseaux opgezet die - op het uur U - de beschikking konden krijgen over een aanzienlijk bedrag in goud en bankpapier. Dat bedrag was - verpakt in kistjes - verspreid opgeslagen bij een aantal bijkantoren van de Nederlandse Bank. Medio 1979 werd duidelijk dat de "security" van deze bijna 30 jaar oude regeling onvoldoende was geworden. Besloten werd de regeling te laten vervallen.

Medio 1981 werd besloten om toch weer een beperkte hoeveelheid contant geld aan het Veld te verstrekken. Daartoe werd een spaar-plan opgesteld (voor 1981: ƒ 40.000,-). In 1983 werd een en ander gerealiseerd door de uitreiking van "Standaard Pakketten Kontanten" (SPK/2000).

7. Training en Persoonlijke Instructie

Ook in de jaren zeventig volgden Veldtrainers verschillende cursussen in het buitenland,
('73, '75, '76. '79, '81),
('76).

Voor de veldtraining werd door de B-Bureaus van 1976-1978 een oud fort als centraal trainingsadres gebruikt (CTA Zomerhof). In 1980 werd een trainingsbusje aangeschaft en ingericht als Mobiel Trainings Adres (MTA). Ook hiervan werd slechts enkele jaren gebruik gemaakt.

Teneinde meer lijn te krijgen in de operationele instructies werden zgn. PI-studies opgesteld (Studie 1: "De Organisator en zijn Radiotelegrafist"; Studie 2: "Algemene Aanwijzingen"). Na uitgebreid overleg werden in 1978 vier "Standaard Regelingen Eerste Contact" opgesteld (P-, T-, DB- en OD-regeling). In 1980 volgde de Nood (N-)-regeling.

C. BASISORGANISATIE

1. De SAZO-Detachementen

Na het vertrek van (dienstnaam) (omstreeks 1970) werd (dienstnaam) hoofd van het ShT-Detachement. Zijn woonachtige plaatsvervanger overleed in 1972. Een drietal SAZ-leden was aangewezen om zich op het uur U bij te vervoegen (voor inlichtingen, radiocommunicatie en codewerk).
Er was een vaag plan om ook twee leden van de O-dienst aan het ShT-Detachement toe te voegen (voor radiocommunicatie en PW).
Vrij regelmatig was er contact met bij wie ook een deel van de Basis-uitrusting was opgeslagen. Doorgaans vond jaarlijks een bespreking plaats met het voltallige ShT-Detachement. Het Detachement werd in 1983 opgeheven.

Over taak en samenstelling van het LoT-Detachement of liever gezegd de daaruit te vormen "National Section" (NS) werd in het begin van de zeventiger jaren uitvoerig overleg gepleegd, ook met de O-Dienst. Een en ander resulteerde in een "Instructie voor Hoofd National Section". Als Hoofd NS werd -"for the time being"- H/SAZ aangewezen, hetgeen werd vastgelegd in een door (dienstnaam) en (dienstnaam) getekend benoemingsbesluit. In een overzicht "Personeelsbezetting NCS, NS, NNS" dd. 05-03-1974 werd - voor het eerst - de samenstelling vermeld (zie BIJLAGE VI-10).
In 1976 werd - na onderhandeling door de Coördinator I/O met de Regering - de rechtspositie van het Basis-personeel vastgelegd.
Het Detachement-AZ ("Stadsplan") werd in 1973 opgeheven (zie ook pagina 66).

2. De Basis-Instructies

In de eerste helft van de jaren zeventig werd een aantal memoranda en instructies opgesteld met richtlijnen voor de opzet van de Basisorganisatie. Als verzamelnaam voor deze documenten werd de term Basis-Instructies ingevoerd. Zo ontstonden in de loop der jaren:

- "Memorandum National Clandestine Service" (NCS) met richtlijnen voor de opzet van een NCS welke als "liaison" tussen de nederlandse regering en de NS zou fungeren. In 1972 werd de (dienstnaam) aangewezen tot Hoofd NCS en werd een desbetreffend benoemingsbesluit getekend door de toenmalige Minister President Biesheuvel.
- "Memorandum SAZ", met aanwijzingen voor SAZ in oorlogstijd, welke - om veiligheidsredenen - niet vermeld stonden in de gemeenschappelijke (I/O) instructies.
- "Instructie voor Hoofd NS"
- "Instructie voor Hoofd ShT-NNS", waarbij NNS stond voor "Nuclear National Section"

- "Instructie voor het LoT-Detachement Zuid", met aanwijzingen voor het geval dat het LoT-Detachement in eerste instantie zou evacueren naar [redacted] "Safe Haven"

3. De Basis-uitrusting

De reeks bergplaatsen in het buitenland - [redacted] - bleef in de jaren zeventig gehandhaafd en de "opberging buitenland", waarbij de verschillende Bureau-zendingen werden verwerkt, was een jaarlijks terugkerende operatie.

In 1972 werd besloten om de roman-sleutelboekjes waarmee alle "regio Zeer Geheime" gegevens vercijferd waren, te vervangen door echte LOTP-boekjes. De reden hiervoor was dat we tot het inzicht gekomen waren dat het vercijferen van een klare tekst met een andere klare tekst onvoldoende veilig was. Dit betekende dat alle daarvoor in aanmerking komende gegevens op de Stamkaarten A en B opnieuw moesten worden vercijferd. Deze operatie heeft, inclusief de omwisseling op de bergplaatsen, twee jaar gekost.

In mei 1979 werd in [redacted] een tweede sleutel bergplaats aangelegd: [redacted]. In mei 1980 werd in principe besloten de bergplaatsen in [redacted] op te heffen en te vervangen door nieuwe, [redacted] gelegen plaatsen. Een en ander werd in 1983 gerealiseerd.